

# Armoede en **Justitie**

we starten zo dadelijk

# Pauvreté et **Justice**

nous commençons dans quelques instants



POD MAATSCHAPPELIJKE INTEGRATIE  
BETER SAMEN LEVEN  
SPP INTÉGRATION SOCIALE  
MIEUX VIVRE ENSEMBLE



FEDERALE OVERHEIDSDIENST  
**JUSTITIE**



SERVICE PUBLIC FÉDÉRAL  
**JUSTICE**



**Goedemorgen !  
Bonjour !**

***Mark Trullemans***

Ik ben uw moderator en timekeeper tijdens deze voormiddag.  
Je suis votre modérateur et votre chronométrateur pendant cette matinée.

POD MAATSCHAPPELIJKE INTEGRATIE  
BETER SAMEN LEVEN  
SPP INTÉGRATION SOCIALE  
MIEUX VIVRE ENSEMBLE



FEDERALE OVERHEIDSDIENST  
JUSTITIE



SERVICE PUBLIC FÉDÉRAL  
JUSTICE



## Enkele afspraken Quelques consignes

### SIMULTAANVERTALING

U kan dit event zowel in het Nederlands of het Frans volgen dankzij onze tolken.

#### Hoe ?

Klik op het **wereldbolletje** onderaan in de zoom applicatie. Selecteer vervolgens "Nederlands" of "Frans".

Tijdens het tolken hoor je de taal van de spreker nog zachtjes op de achtergrond.

U kan dit onderdrukken door in hetzelfde menu op "mute original audio" te klikken.



### TRADUCTION SIMULTANÉE

Vous pouvez suivre cet événement en néerlandais ou en français grâce à nos interprètes.

#### Comment?

Cliquez sur le **globe terrestre** au bas de l'application de zoom. Sélectionnez ensuite "néerlandais" ou "français".

Pendant l'interprétation, vous pouvez toujours entendre la langue de l'orateur à voix basse en arrière-plan.

Vous pouvez le mettre en sourdine en cliquant sur "mute original audio" dans le même menu.





## Enkele afspraken Quelques consignes

### CHATTEN & VRAGEN STELLEN

U kan met andere deelnemers een praatje slaan in de chat-ruimte.

#### Hoe een vraag stellen tijdens de Q&A?

Wilt u een vraag aan ons panel stellen? Geen probleem. U kan daarvoor gebruik maken van de Q&A knop. De vragen komen zo ook bij de moderator terecht.

Heeft u reeds een vraag? Wacht niet tot na de presentatie, maar stel ze onmiddellijk.

### CHATTER ET POSER DES QUESTIONS

Vous pouvez discuter avec les autres participants dans le forum de discussion.

#### Comment poser une question pendant les Q&R ?

Avez-vous une question pour notre panel ? Pas de souci. Vous pouvez utiliser le bouton Q&R. Les questions sont ensuite transmises au modérateur.

Vous avez déjà une question ? N'attendez pas la fin de la présentation, mais formulez-la immédiatement.





**Goedemorgen !  
Bonjour !**

***Alexandre Lesiw***

Voorzitter POD Maatschappelijke Integratie  
Président du SPP Intégration sociale

POD MAATSCHAPPELIJKE INTEGRATIE  
BETER SAMEN LEVEN  
SPP INTÉGRATION SOCIALE  
MIEUX VIVRE ENSEMBLE



FEDERALE OVERHEIDSDIENST  
JUSTITIE



SERVICE PUBLIC FÉDÉRAL  
JUSTICE



## Programma - Programme



**09:00 : Alexandre Lesiw**  
Voorzitter POD MI – Président SPP IS



**09:10 : Karine Lalieux**  
Minister van Maatschappelijke Integratie en  
Armoedebestrijding – Ministre de l'Intégration  
sociale et Lutte contre la Pauvreté



**09:20 : Vincent Van Quickenborne**  
Minister van Justitie – Ministre de la Justice



**09:30 : Dr. Steven Gibens**  
Karel de Grote Hogeschool Antwerpen –  
Hogeschool Karel de Grote, Anvers

**10:00 : Q&A**



**10:20 : Samira Benayyad**  
Ervaringsdeskundige POD MI – SPP IS, service  
Experts du vécu



**10: 30 : coffee break**



**10:40 : Prof. Eric Lanckswert**  
Professor UGent

**11:00 : Q&A**



**11:15 : Sabine Thibaut**  
Observatorium Krediet en Schuldenlast –  
Observatoire du Crédit et de l'Endettement

**11:35 : Q&A**



**11:50 : Bart Willocx**  
Voorzitter rechtbank van eerste aanleg  
Antwerpen – président du tribunal de première  
instance d'Anvers



**12:00 : Jean-Paul Janssens**  
Voorzitter FOD Justitie – Président SPF Justice



**Goedemorgen !  
Bonjour !**

***Karine Lalieux***

Minister van Pensioenen en Maatschappelijke Integratie, belast met Personen met een handicap, Armoedebestrijding en Beliris

Ministre des Pensions et de l'Intégration sociale, chargée des Personnes handicapées, de la Lutte contre la pauvreté et de Beliris

POD MAATSCHAPPELIJKE INTEGRATIE  
BETER SAMEN LEVEN  
SPP INTÉGRATION SOCIALE  
MIEUX VIVRE ENSEMBLE



FEDERALE OVERHEIDSDIENST  
JUSTITIE



SERVICE PUBLIC FÉDÉRAL  
JUSTICE



**Goedemorgen !  
Bonjour !**

# *Vincent Van Quickenborne*

Vice-eersteminister en minister van Justitie en Noordzee  
Vice-Premier ministre et ministre de la Justice et de la Mer  
du Nord







**Goedemorgen !  
Bonjour !**

## ***Dr. Steven Gibens***

Presentatie van de inhoud, conclusies en beleidsaanbevelingen van het themaboek (Karel de Grote Hogeschool, Antwerpen)

Présentation du contenu du livre, de ses conclusions et recommandations politiques (Hogeschool Karel de Grote, Anvers)

POD MAATSCHAPPELIJKE INTEGRATIE  
BETER SAMEN LEVEN  
SPP INTÉGRATION SOCIALE  
MIEUX VIVRE ENSEMBLE



FEDERALE OVERHEIDSDIENST  
**JUSTITIE**



SERVICE PUBLIC FÉDÉRAL  
**JUSTICE**

# Armoede en Justitie in België

Het boek, conclusies en aanbevelingen

---

# Inhoudstafel

17/02/2022

1. Het boek : "Armoede en Justitie in België"
2. Conclusies : Toegang tot justitie
3. Conclusies : Golven
4. Aanbevelingen : Raamwerk
5. Aanbevelingen : beleid voor een integrale toegankelijke justitie

---

**Het boek : "Armoede en  
Justitie in België"**

## **Diverse onderwerpen met nadruk op de toegang tot justitie en armoede**

### **Hoofdstuk 1 : toegang tot justitie voor personen in armoede**

**voor mensen in armoede is de toegang tot justitie een drempel vol hindernissen:**

*“Een groot deel van de bevolking heeft echter niet de reflex om alles schriftelijk te regelen en vaak worden dingen mondeling geregeld (huurcontract, enzovoort). De mensen beheersen ook de concepten en terminologie van dergelijke documenten niet. Het is moeilijk om de tijd en de organisatie te vinden om al die administratieve zaken te doen. Zelfs als de procedures worden gedigitaliseerd, moeten er nog altijd documenten worden aangedragen”.*

**Hoe deze drempels wegwerken?**

## **Hoofdstukken 2 tot en met 4 :**

Over juridische bijstand :

- Eerstelijnsbijstand : legal design
- Tweedelijnsbijstand : Bronx Defenders
- Alternatieven voor de juridische bijstand en de financiering ervan : Casa Legal

## **Hoofdstuk 5 :**

- Alternatieve conflictbeslechting en armoede : ADR-friends

---

# "Armoede en Justitie in België"

17/02/2022

## **Hoofdstuk 6 :**

Vordering tot verdediging van de collectieve belangen : de arme tussen individualisme en collectivisme : structurele rechtshulp (DE ZAAK DÉFENSE DES ENFANTS INTERNATIONAL - BELGIQUE T/ DE BELGISCHE STAAT)

## **Hoofdstuk 7 :**

Gerechtsdeurwaarders en kwetsbare huishoudens: een verantwoorde en ethische invordering van schulden

## **Hoofdstuk 8 :**

De rol van de rechters in de toegang tot justitie als bewakers van sociale rechten : de arbeidsrechter

17/02/202

---

# Conclusies ; toegang tot justitie



---

## CONCLUSIES : Toegang tot justitie

### 1. Wat?

- Gelijke toegang tot het (ge)recht:
  - Legaliteit : juridische normen
  - Legitimititeit : werkelijke toegang
- Beide voor mensen in armoede problematisch:
  - Drempels
  - Negatieve ervaringen
  - Disciplineren en sanctionering
  - Rechten zijn eerder voorwaardelijk

---

## CONCLUSIES : Toegang tot justitie

### 2. Begrip met vele lagen en dimensies

- Lagen :
  - Politieke : toegang voor wie?
  - Institutionele : hoe de uitoefening van het recht vorm krijgt?
  - Gebruikers : noden en behoeften?
- Dimensies
  - Toegang tot de rechtbank
  - Rechtvaardige oplossing
  - Samenleving in het geheel
- Normatief :
  - Maximale of minimale toegankelijkheid?

---

## Conclusies : Golven

---

## CONCLUSIES :Verschillende golven

- Eerste golf : toegankelijkheid tot het (ge)recht (drempels)
  - Verschillende modellen van rechtshulpverlening
    - Dominant model : advocatuur
    - Andere modellen : sociale rechtshulp
    - Welk model voor mensen die in armoede leven?
  - Andere vormen van financiering
    - Mutualisering
    - Privé-verzekeringen

---

## CONCLUSIES :Verschillende golven

- Tweede golf : nieuwe initiatieven en ideeën
  - Verbetering van het ambtelijke apparaat
  - Eerste aanzetten : minnelijke schikking, ombudsdiensten, eerste vormen van bemiddeling, collectieve vorderingen (objectief contentieux)

---

## CONCLUSIES :Verschillende golven

- Derde golf : alternatieve conflictbeslechtsmechanismen
  - Informele behandeling van geschillen :
    - binnen en buiten de muren van de rechtbank
    - Publieke en private context
    - Preventief en curatief
  - ADR (alternative dispute resolution)
    - Access to Peace
    - Het formele minder waardevol?
    - Niet transparant voor mensen die in armoede leven (vaardigheden en machtsverschillen)
  - Klare taal
    - Wetgeving en beslissingen (duidelijke motivering, beroepsmogelijkheden)

---

## CONCLUSIES :Verschillende golven

- Vierde golf : voorkomen is beter dan genezen
  - ADR, maar ook ODR (online dispute resolution)
  - Vermarkting :
    - van juridische beroepen : vb. gerechtsdeurwaarders en de invordering
    - Toegankelijkheid: verdere uitwerking van private producten (rechtsbijstandsverzekering)
  - Preventief recht en vermarkting:
    - Invordering van schulden : ambivalente rol van de gerechtsdeurwaarder
    - Ethische invordering : MyTrusto en Mycoaching
  - Plaats van de rechtbank :
    - rol van de vrederechter

---

## CONCLUSIES :Verschillende golven

- Vijfde golf : holistische benadering
  - Paths to Justice studies
  - Multi-disciplinaire samenwerking
  - Welzijnsgerichte en integrale benadering (preventie)
    - Bronx defenders
    - Casa Legal
    - Decreet juridische eerstelijnsbijstand
  - Verschillende modellen inzake rechtshulpverlening naast elkaar (afhankelijk van de doelgroep)
  - Aandacht voor structurele rechtshulp : vordering inzake collectieve belangen



17/02/20

---

# Aanbevelingen : Raamwerk

---

## AANBEVELINGEN : Raamwerk

- Sustainable Development Goals (SDG's)
  - SDG 16.3. : de rechtsregels bevorderen op nationaal en internationaal niveau en gelijke toegang tot het rechtssysteem voor iedereen garanderen
  - Samenlezen met andere SDG's : SDG 1 (armoede bestrijding) en SDG 3 (gezondheid en welzijn).

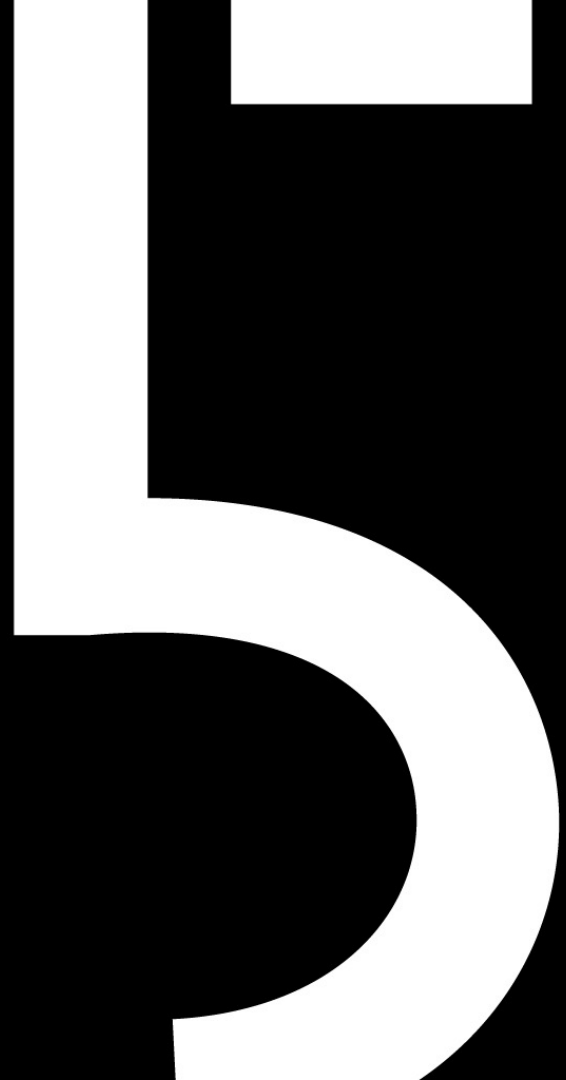
---

## AANBEVELINGEN : Raamwerk

- Rapport OESO : Equal Access to Justice for Inclusive Growth. Putting People at the Centre:
  - Wie ervaart bepaalde juridische problemen?
  - Waar en wanneer zijn deze noden ervaren?
  - Wat werkt om deze noden zo effectief mogelijk te lenigen?
  - Hoe kunnen deze diensten worden geleverd en geëvalueerd?
- Deze vragen ook toepassen op Belgische context
  - Niet louter aanbodgericht werken

---

**Aanbevelingen : Beleid voor  
integrale toegankelijke  
justitie**



---

## AANBEVELINGEN : Beleid voor integraal toegankelijke justitie

1. Identificatie en in kaart brengen (Wie, waar, wanneer?)
  - (Potentieel geladen) juridische problemen
  - Buurten in kaart brengen
  - onderbescherming
    - Sociaal (non-take up)
    - Juridisch (geschilbeslechtingsdelta)
  - Studies niet op zichzelf, maar moeten passen binnen een beleid rond de toegang tot justitie

---

## **AANBEVELINGEN : Beleid voor integraal toegankelijke justitie**

2. Naar een beleid inzake integrale toegankelijkheid (wat en hoe?)

2.1. van informatie tot de rechtbank : nadruk op preventie

a) Juridische bijstand : algemeen

- Nood aan beleidsaansturing
- Operationalisering van concrete beleidsdoelen, beleidsindicatoren en parameters
- Investeren in kennisopbouw, mensen en middelen
- Dienstverlening ontwerpen vanuit mensgerichte benadering

---

## AANBEVELINGEN : Beleid voor integraal toegankelijke justitie

### b) Juridische eerstelijnsbijstand

1. Preventiebeleid : aandacht voor mensen in armoede
  - Outreachende rechtshulpverlening
  - Specifieke kennis en vaardigheden : ruimer dan huidige juridische discipline
  - Mensgerichte aanpak : Legal design
2. Beleid en afstemming tussen eerste lijn en tweede lijn, link met alternatieve conflictbeslechtingmechanismen : veranderingsstrategieën ontwikkelen
3. Beleid vanuit de burger : monitoring en multidisciplinaire samenwerking (andere disciplines, ervaringsdeskundigen maken mee het beleid)
4. Meer budget op de eerste lijn : minder escalatie, dus op lange termijn goedkoper?

---

## AANBEVELINGEN : Beleid voor integraal toegankelijke justitie

### c) Juridische tweedelijnsbijstand

1. Afstemming tussen de juridische eerstelijnsbijstand en de juridische tweedelijnsbijstand :
  - omschrijving in Gerechtelijk Wetboek (enkel advocatuur)
  - Bredere dienstverlening vanuit sociale rechtshulp
2. Doelgroepenbeleid : welk model past het best?
3. Beleid vanuit de burger : monitoring en multidisciplinaire samenwerking (meer dan advocatuur en verzekeraars, ook andere disciplines, ervaringsdeskundigen)
4. Voorwaardelijkheid van de juridische tweedelijnsbijstand
  - Quid automatische rechtentoekenning (vb. Via databank fiscus)



---

## **AANBEVELINGEN : Beleid voor integraal toegankelijke justitie**

### d) Beleidsorgaan inzake toegang tot justitie

1. Evaluatie van het systeem
2. Evaluatie van de procedure inzake de juridische bijstand
3. Bestuderen van alternatieven voor het financieringsstelsel fee-for-fee en bestuderen van economische haalbaarheid van de sociale verzekering
4. Evalueren van de nieuwe wetgeving op de rechtbijstandsverzekering
5. Sensibilisering en vormingen in klare juridische taal

---

## **AANBEVELINGEN : Beleid voor integraal toegankelijke justitie**

### 2.2. Meer gebruik maken van alternatieve conflictbeslechtsmechanismen

1. Belangrijke opdracht voor de eerste lijn
2. Randvoorwaarden
  - Uniform systeem van trajectkeuzebegeleidingsdiensten (multidisciplinair (ervaringsdeskundigen))
  - Oplossingstrajecten met neutrale en deskundige derde
  - Aandacht voor de nadelen : kostprijs, machtsverschillen
  - Online, met ondersteuning voor mensen die in armoede leven
  - Gedegen opleiding
  - ADR-friends : ondersteunen bij trajectkeuze

---

## AANBEVELINGEN : Beleid voor integraal toegankelijke justitie

### 3. Aanpak van schulden : exemplarisch

- Minnelijke schuldbemiddeling : actieradius vergroten => tijdelijke opschorting van alle invorderingsmaatregelen
- Nood aan meer middelen en personeel (preventie ipv escalatie)
- Wetgevende maatregelen moeten toereikend zijn en doeltreffend zijn
  - Maatregelen vanuit gerechtsdeurwaarders moeten in overeenstemming zijn met de menselijke waardigheid
  - Nood aan evaluatie van aantal maatregelen

---

## **AANBEVELINGEN : Beleid voor integraal toegankelijke justitie**

2.3. En de rechtbank : het ultimium remedium?

1. Onafhankelijke en onpartijdige wijze van conflictbeslechting
2. Nood aan kennis van de leefwereld van mensen die in armoede leven
3. Structurele rechtshulp : vordering inzake collectieve belangen
4. Digitale (r)evolutie : geen nieuwe drempel, design thinking, digitale kiosken (hybride systemen met ondersteuning door professionals)
5. Nood aan monitoring inzake toegankelijkheid van de rechtbanken

**Dank u.**

**KdG Expert**  
Karel de Grote Hogeschool

17/02/2022



**Q & A met  
Q & R avec**

***Dr. Steven Gibens***

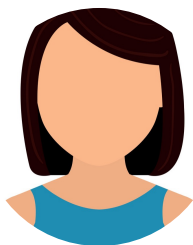
POD MAATSCHAPPELIJKE INTEGRATIE  
BETER SAMEN LEVEN  
SPP INTÉGRATION SOCIALE  
MIEUX VIVRE ENSEMBLE



FEDERALE OVERHEIDSDIENST  
**JUSTITIE**



SERVICE PUBLIC FÉDÉRAL  
**JUSTICE**



**Goedemorgen !  
Bonjour !**



***Samira Benayyad***

Ervaringsdeskundige in armoede en sociale uitsluiting

Expert de vécu en matière de pauvreté et d'exclusion sociale





# Coffee break

We gaan verder met dit webinar binnen 10 minuten.

Nous poursuivrons ce webinaire dans 10 minutes.





## Programma - Programme



**09:00 : Alexandre Lesiw**  
Voorzitter POD MI – Président SPP IS



**09:10 : Karine Lalieux**  
Minister van Maatschappelijke Integratie en  
Armoedebestrijding – Ministre de l'Intégration  
sociale et Lutte contre la Pauvreté



**09:20 : Vincent Van Quickenborne**  
Minister van Justitie – Ministre de la Justice



**09:30 : Dr. Steven Gibens**  
Karel de Grote Hogeschool Antwerpen –  
Hogeschool Karel de Grote, Anvers

**10:00 : Q&A**



**10:20 : Samira Benayyad**  
Ervaringsdeskundige POD MI – SPP IS, service  
Experts du vécu



**10: 30 : coffee break**



**10:40 : Prof. Eric Lanckswert**  
Professor UGent

**11:00 : Q&A**



**11:15 : Sabine Thibaut**  
Observatorium Krediet en Schuldenlast –  
Observatoire du Crédit et de l'Endettement

**11:35 : Q&A**



**11:50 : Bart Willocx**  
Voorzitter rechtbank van eerste aanleg  
Antwerpen – président du tribunal de première  
instance d'Anvers



**12:00 : Jean-Paul Janssens**  
Voorzitter FOD Justitie – Président SPF Justice



**Goedemorgen !  
Bonjour !**

***Prof. Dr. Eric Lancksweerd***

Alternatieve conflictbeslechtsmechanismen, UGent

Les modes alternatifs de règlements des conflits, UGent

POD MAATSCHAPPELIJKE INTEGRATIE  
BETER SAMEN LEVEN  
SPP INTÉGRATION SOCIALE  
MIEUX VIVRE ENSEMBLE



FEDERALE OVERHEIDSDIENST  
JUSTITIE



SERVICE PUBLIC FÉDÉRAL  
JUSTICE



# TOEGANG TOT ADR

Eric Lancksweerd



**UHASSELT**

KNOWLEDGE IN ACTION

# INLEIDING

- Twee thema's:
  - Toegankelijkheid ADR-methoden
  - Dirigeren naar ADR

## WAT IS ADR ?

- Conflictoplossing niet door rechter
- Veel ADR vereist opkomen voor jezelf
- ADR gaat uit van voldoende gelijkheid

## **ADR: uitdagingen voor mensen in armoede**

- Weinig kennis eigen rechtspositie
- Machtsongelijkheid
- Te weinig probleemoplossende capaciteiten
- Veel ADR vereist opkomen voor jezelf
- ADR gaat uit van voldoende gelijkheid

## ONDERHANDELEN

- Overbruggen tegenstellingen
- Eerste piste, maar sterk genoeg staan

## **COLLABORATIEF ONDERHANDELEN**

- Partijen en collaboratieve advocaten
- Terugtrekkingsplicht advocaat
- Deskundige aan jouw zijde



## **BEMIDDELEN**

- Neutrale derde begeleidt communicatie
- Doet in principe geen oplossingsvoorstellen
- Machtsbalans: delicaat
- Niet gratis, wel rechtsbijstand

## **BEMIDDELING IN STRAFZAKEN, HERSTELBEMIDDELING**

- Gratis
- Vermijden strafvervolgning, of in het reine komen met misdrijf

## OMBUDSEN

- Werken inhoudelijk
- Staan burger of consument op neutrale wijze inhoudelijk bij
- Vaak gratis

## MINNELIJKE SCHIKKING

- Steeds mogelijk, voor of tijdens procedure
- Gratis en laagdrempelig
- Inhoudelijke expertise en sturing rechter
- Zeer interessant
- Kamer voor minnelijke schikking: interessant

## **DIGITALE PISTES**

- Vaak financieel interessant
- (Technische) bijstand aanbevolen

## ADR EN SCHULDENPROBLEMEN

- Schuldbemiddeling: deskundige begeleiding, gratis
- Collectieve schuldenregeling: ultieme remedie
- Vrederechters: sterkere rol

## **BEGELEIDING BIJ TRAJECTKEUZE**

- Mensen naar geschikt traject leiden
- Informeren, op basis van concreet dossier
- Zeer veel initiatieven
- Juridische professionals: informatie- en sensibiliseringsplicht
- Trajectkeuzebegeleidingsdienst
- Binnen justitie: trajectkeuzebegeleiding

## BELEIDSAANBEVELINGEN

- Eerstelijnsbijstand: multidisciplinair
- Trajectkeuzebegeleidingsdiensten aanbevelen
- Bestaand aanbod aan informatieverstrekking behouden
- ADR-professionals die inhoudelijk werken verdienen voorkeur, minnelijke schikking en ombudsdiensten aanbevelen
- Bemiddeling: pro en contra
- Gedegen opleiding en ADR-friends



DANK U VOOR UW AANDACHT



**Q & A met  
Q & R avec**

***Prof. Dr. Eric Lancksweerd***

POD MAATSCHAPPELIJKE INTEGRATIE  
BETER SAMEN LEVEN  
SPP INTÉGRATION SOCIALE  
MIEUX VIVRE ENSEMBLE



FEDERALE OVERHEIDSDIENST  
**JUSTITIE**



SERVICE PUBLIC FÉDÉRAL  
**JUSTICE**



**Goedemorgen !  
Bonjour !**

***Sabine Thibaut***

Gerechtsdeurwaarders en precare huishoudens,  
Observatorium Krediet en Schuldenlast

Les huissiers de justice et les ménages précarisés,  
Observatoire du Crédit et de l'Endettement





**Goedemorgen !  
Bonjour !**

***Sabine Thibaut***

<https://view.genial.ly/6204c230ac3a48001965decb>



# Pauvreté & Justice en Belgique

SPP Intégration et SPF Justice

---

Les huissiers de justice et les ménages précarisés

---

Sabine Thibaut



Observatoire  
du Crédit et  
de l'Endettement

# Présentation

---

**1** CONSIDÉRATIONS ET PROBLÉMATIQUES PRINCIPALES POUR LES MÉNAGES PRÉCARISÉS

**2** VERS UN RECOUVREMENT ÉTHIQUE ET RESPONSABLE : CONSTATS

**3** RECOMMANDATIONS ET CONCLUSION

1

---

# Considérations et problématiques principales pour les ménages précarisés

# Considérations préalables



- "Huissiers de justice" => intitulé de la contribution MAIS problématique du recouvrement de la dette envisagée dans sa globalité
- Equilibre entre le enjeux et intérêts économiques et sociaux



- Précarité / surendettement MAIS profils à risque
- Constat et enjeu face à l'insolvabilité des ménages



# Recouvrement de la dette 🕒

---

Parcours de la dette : de la naissance de la dette jusqu'au recouvrement forcé :

- Impact du coût et des frais engendrés pour le débiteur
- Manque d'information et difficulté de compréhension des procédures et des possibilités de recours
- Diversité des acteurs du recouvrement



# Parcours d'une dette

en 5 étapes

Rappel de paiement

1

Mise en demeure

2

Citation au tribunal  
Tribunal  
Jugement

3

Signification du jugement

4

Saisie

5



# De la naissance de la dette au recouvrement amiable de la dette

---

- Disparité au niveau des montants des frais, intérêts moratoires, clause pénale (Code civil, Code de droit économique et lois particulières)
- Pratiques et clauses qui enfreignent la législation concernant les frais et coûts réclamés au débiteur (loi du 20 décembre 2002 relative au recouvrement amiable des dettes du consommateur)
- Opportunité et intérêts des plans de paiement (pression, effets de l'imputation des paiements, fragilité des accords ...)

# Du recouvrement judiciaire de la dette : les saisies

- Méconnaissance et manque de compréhension pour le débiteur des procédures et des actes posées dans le cadre de recouvrement judiciaire (Code judiciaire)
- Problématique du coût : manque de compréhension / obsolescence et inadéquation de l'arrêté royal du 30 novembre 1976 réglementant la tarification du recouvrement judiciaire
- Problématiques liées aux procédures de saisies en cas de situation d'insolvabilité

2

---

Vers un recouvrement  
éthique et responsable :  
constats

# Initiatives et projets

---



- Recouvrement de dettes en mode médiation de dettes amiable (My TrustO)
- Recouvrement de dettes en mode conciliation (Beweging.net/ Union Royale des Juges de paix)
- Recouvrement de dettes en mode coaching budgétaire (OVB et OBFG)
- Plateforme CNHJ

---

# Recommandations et conclusion

3

# Recommandations

---

- ° Uniformisation des clauses relatives aux frais et intérêts réclamés en cas de défaut de paiement et aux procédures de recouvrement
- ° Evaluation et adaptation de la loi du 20 décembre 2020 relative au recouvrement amiable portant notamment sur l'interdiction des clauses visant à contourner les coûts et frais pouvant être réclamés dans le cadre du recouvrement amiable
- ° Réforme de l'arrêté royal du 30 novembre 1976 fixant le tarif des actes accomplis par les huissiers de justice en matière civile et commerciale notamment par une plus grande transparence et lisibilité de la terminologie et des modes de calcul
- ° Révision et adaptation des dispositions du Code judiciaire réglementant les saisies (biens insaisissables, saisie pression, PV de carence)
- ° Révalorisation du processus de médiation de dettes



- Multiplication des propositions de modifications législatives « ponctuelles »
- Multiplication des projets à échelle locale par différents acteurs du recouvrement



Nécessité d'une réflexion et d'une réforme globale portant:

- sur les mécanismes permettant de garantir une protection efficace et efficiente du consommateur
- sur les solutions et les moyens que notre système juridique souhaite apporter aux personnes aux prises avec des difficultés financières, voire en situation d'insolvabilité

Importance d'agir en amont : éducation financière / prévention du surendettement

---

# Merci pour votre attention

---



Observatoire  
du Crédit et  
de l'Endettement

**Sabine Thibaut**

Juriste, chargée de recherche

**Mail** : [s\\_thibaut@observatoire-credit.be](mailto:s_thibaut@observatoire-credit.be)

**Téléphone** : 071/33.12.59

**L'Observatoire du Crédit et de l'Endettement asbl**

**Adresse** : Château de Cartier, Place du Perron 38, 6030 Marchienne-au-Pont

**Tél** : 071/33.12.59 - **Fax** : 071/32.25.00

**Mail général** : [info@observatoire-credit.be](mailto:info@observatoire-credit.be) - **Site** : [www.observatoire-credit.be](http://www.observatoire-credit.be)

**N° entr.** : 0452.320.403 - RPM Hainaut (div. Charleroi) - **IBAN** : BE91 0682 4452 2576



**Q & A met  
Q & R avec**

***Sabine Thibaut***

POD MAATSCHAPPELIJKE INTEGRATIE  
BETER SAMEN LEVEN  
SPP INTÉGRATION SOCIALE  
MIEUX VIVRE ENSEMBLE



FEDERALE OVERHEIDSDIENST  
**JUSTITIE**



SERVICE PUBLIC FÉDÉRAL  
**JUSTICE**



**Q & A met  
Q & R avec**



**Sabine Thibaut &  
Prof. Dr. Eric Lancksweerd**





**Goedemorgen !  
Bonjour !**

**Bart Willocx**

Het eerstelijnsloket in het Vlinderpaleis van Antwerpen,  
Voorzitter rechtbank van eerste aanleg Antwerpen

L'expérience du guichet de première ligne au Vlinderpaleis  
d'Anvers, Président du tribunal de première instance d'Anvers

POD MAATSCHAPPELIJKE INTEGRATIE  
BETER SAMEN LEVEN  
SPP INTÉGRATION SOCIALE  
MIEUX VIVRE ENSEMBLE



FEDERALE OVERHEIDSDIENST  
JUSTITIE



SERVICE PUBLIC FÉDÉRAL  
JUSTICE



# Welzijnsonthaal Vlinderpaleis 2021

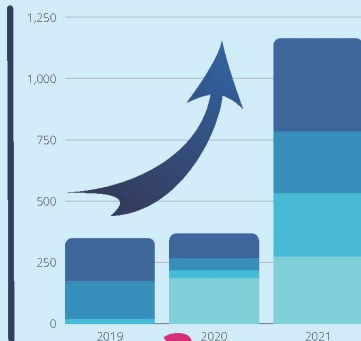
in cijfers

We zagen dit jaar

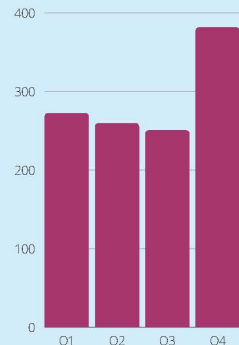


# 1162

Individuele cliënten



Dat is **3** x meer dan in 2020



In kwartaal **4** was ons bereik het grootst



Bij **771** cliënten was een advocaat bij het gesprek betrokken



???



Bij **75,5** % van de cliënten was nog geen hulpverlening betrokken



Justitie

De meest besproken **thema's** waren:



Wonen



Financiën



Psychisch welzijn



Relaties & kinderen



We deden **1025** doorverwijzingen

POD MAATSCHAPPELIJKE INTEGRATIE  
BETER SAMEN LEVEN  
SPP INTÉGRATION SOCIALE  
MIEUX VIVRE ENSEMBLE



FEDERALE OVERHEIDSDIENST  
JUSTITIE



SERVICE PUBLIC FÉDÉRAL  
JUSTICE



**Goedemorgen !  
Bonjour !**

***Jean-Paul Janssens***

Conclusies. Voorzitter FOD Justitie

Conclusions. Président du SPF Justice



# Armoede en **Justitie**

Hartelijk dank voor uw deelname !

# Pauvreté et **Justice**

Merci beaucoup pour votre participation !



POD MAATSCHAPPELIJKE INTEGRATIE  
BETER SAMEN LEVEN  
SPP INTÉGRATION SOCIALE  
MIEUX VIVRE ENSEMBLE



FEDERALE OVERHEIDSDIENST  
**JUSTITIE**



SERVICE PUBLIC FÉDÉRAL  
**JUSTICE**